

GEOGRAFSKI ZBORNIK

Milan Orožen Adamič\*

Na zadnjem zborovanju geografov v Postojni smo opazili, da geografi ne poznajo dovolj slovenskih geografskih publikacij. Ker večino geografske srenje sestavljajo šolniki, sta jim zato najbližja Geografski obzornik in še najstarejše slovensko geografsko glasilo Geografski vestnik.

Manj znan in nekako v zatišju pa je Geografski zbornik, ki sicer izhaja že vse od 1952. leta. Izdaja ga Geografski inštitut Antona Melika Znanstveno-raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Doslej je v 35 letih izhajanja Geografskega zbornika izšlo 26 števil in 27. za leto 1987 je tik pred izidom. V zadnjem desetletju izhaja redno vsako leto po ena številka. Skupen obseg vseh doslej natisnjenih Geografskih zbornikov je okrog 7.500 strani. Do leta 1966 je bil njegov glavni urednik akad. prof. dr. Anton Melik, ki je uredil 10 zvezkov, od 11. zvezka dalje (1969) do 24 zvezka (1985) ga je urejal akad. prof. dr. Svetozar Ilešič. Danes je njegov glavni urednik akad. prof. dr. Ivan Gams in kot sourednik mu pomaga dr. Drago Meze. Od leta 1974 ima Geografski zbornik tudi širši uredniški odbor, ki ga ob glavnem uredniku sestavljajo: dr. Drago Meze, dr. Milan Šifrer, Milan Natek in mag. Milan Orožen Adamič, ki je od leta 1979 dalje nasledil kartografa mag. Marka Žerovnika. Uredniškemu odboru se je z izvolitvijo v dopisnega člana akademije pridružil še prof. dr. Igor Vrišer.

Geografski zbornik nima revijalnega značaja, ne poroča o kongresih, dogodkih na SAZU in podobnem. Namenjen je objavljanju obsežnejših geografskih razprav. Le izjemoma so v njem prispevki, ki bi jim po vsebini in obsegu lahko dali predznak članek. Razprave so opremljene z izvlečki in povzetki v enem od tujih jezikov. V zadnjih letih, po nenapisanem pravilu, v angleščini. Do vključno 26. številke je zbornik priobčil 142 razprav, kar je v posamezni številki, ki ima od 180 do nekako 350 strani, povprečno 5 razprav.

---

\* mag. geo., raziskovalec, SAZU, 61000 Ljubljana, Novi trg 3, glej izvleček na koncu Obzornika

Doslej je pisalo v Geografski zbornik 39 slovenskih geografov. Po številu največ razprav so prispevali Šifrer (21), Gams (17), Melik (15), Meze 12, Natek Milan (8), Radinja (7), Lovrenčak (6), Orožen Adamič (5), Žagar (4), Furlan (3), Klemenčič (3), Kolbezen (3), Kranjc (3), Natek Karel (3), Vrišer (3). Po dve razpravi so prispevali še: Belec, Kokole, Košir in Plut. Že iz tega pregleda je razvidno, da so v Geografski zbornik največ pisali sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika, Oddelka za geografijo Filozofske fakultete in sodelavci nekdanje Pedagoške akademije v Mariboru, ki je danes del mariborske Univerze. Sodelovalo je tudi več geografov, ki so, ali pa še vedno delujejo v okviru Hidrometeorološkega zavoda SRS in še nekaterih drugih ustanov.

Že od ustanovitve Geografskega inštituta SAZU je področje njegovega delovanja izrazito usmerjeno v proučevanje prenekaterih geografskih značilnosti slovenske zemlje. Zategadelj je bila njegova raziskovalna dejavnost že od vsega začetka uvrščena med temeljne nacionalne vede. To svojo funkcijo opravlja inštitut še danes, in sicer z neposrednim proučevanjem geografske stvarnosti (geografskega okolja) slovenske zemlje in odnosov slovenskega človeka in družbe do tega okolja.

S področja proučevanja naravnih danosti in elementov (fizično geografskih sestavin okolja) je bilo doslej največ študij inštituta namenjenih morfogenetskim problemom slovenskega ozemlja ter njegovim kraškim značilnostim, še posebej razvoju in pokrajinskim značilnostim kvartarnega razvoja reliefa, kakor tudi posameznim podnebnim problemom. Zato tudi ni slučaj, da je v Geografskem zborniku preko 60% takih razprav, ki bi jim lahko dali predznak fizično geografske razprave. Od teh jih največ, 34, lahko uvrstimo med geomorfološke razprave.

Doslej je bilo v zborniku objavljenih 28 razprav, ki so posvečene proučevanju poplavnih področij na Slovenskem. Leta 1972 so bile v okviru Geografskega inštituta Antona Melika opravljene temeljite priprave za metodologijo teh proučevanj, ki naj v kar se le da kompleksni luči osvetle pokrajino poplavnih področij. Proučena so bila praktično vsa večja poplavna področja v Sloveniji.

Posebej so bile izključno hidrogeografskim raziskavam posvečene razprave o visokogorskih jezerih v Sloveniji (Gams GZ 7), raziskavo o jezeru pod Krimom je prav tako napisal Gams (GZ 8). V isti številki Geografskega zbornika je Melik, ki je bil rojen na Ljubljanskem barju v Črni vasi, pisal o dvestoletnici prvih osuševalnih del na Barju.

O klimatogeografiji v Sloveniji je največ pisal Furlan, ki je analiziral izjemne snežne padavine v letu 1952, padavine v Sloveniji in v posebni publikaciji SAZU Dela tudi temperature v Sloveniji. Gams je pisal o mikroklimatologiji vrtač in kraških polj in Bogić o vremenu v oktobru 1959 in elektrogospodarstvu Slovenije.

Poseben sklop raziskovanj zavzema proučevanje naravnih nesreč, kot so snežni plazovi, zemeljski usadi, geografski učinki pozeh in žleda, večjih neurij in povodnji, posledic sušnih obdobj, zemeljskih plazov, potresov itd. Vsega skupaj je bilo izključno tej problematiki posvečenih 13 razprav, od katerih so jih napisali: Šifrer 4, Orožen Adamič 3, Melik 2, Karel Natek 2 ter po eno še Radinja in Sore.

Že vse od leta 1946 je posebna skrb inštituta namenjena vsakoletnim merjenjem, opazovanjem in proučevanjem Triglavskega ledenika in od 1948 dalje tudi ledenika pod Skuto. Evidentirana in proučevana so bila tudi vsa pomembnejša snežišča v Julijskih ter Kamniških in Savinjskih Alpah. Glaciologiji in nivologiji je bilo doslej skupaj v Geografskih zbornikih posvečenih 14 razprav (Šifrer 4, Gams 3, Meze 3, Melik 2 in Košir 2).

V okviru agrarnogeografske problematike (14 razprav) so v Geografskem zborniku obravnavane planine v Julijskih Alpah (Melik), kakor tudi vse druge izven alpske planine na Slovenskem. Cela skupina razprav je posvečena proučevanju hribovskih kmetij na Slovenskem. Največ teh razprav je prispeval vodja teh proučevanj v okviru Geografskega inštituta ZRC SA ZU Meze (7), sodelovali pa so tudi drugi: Gams, Natek Milan in Orožen Adamič.

O delovni sili iz drugih republik Jugoslavije v Sloveniji in posebej v Ljubljani je pisal Milan Natek (GZ 11). Posebno raziskavo o prostorski diferenciaciji Slovenije po selitveni mobilnosti prebivalstva pa je prispeval Vladimir Klemenčič (GZ 12). Vladimir Kokole in Igor Vrišer sta v Geografskem zborniku pisala o slovenskih naseljih. Prvi je analiziral centralne kraje v Sloveniji, Vrišer pa mesta in urbano omrežje v SR Sloveniji. Obe razpravi uvrščamo med temeljne slovenske urbanogeografske raziskave.

Precej velika skupina, kar 18 razprav, je posvečena regionalnogeografskim raziskavam. Gams je raziskoval Slovenjegraško kotlino, Pohorsko Podravje in geomorfologijo z izrabo tal v Pomurju. Habič (GZ 7) je pisal o Vrhniku, Kokole o gospodarski geografiji in geografiji naselij v področju med Savo in Sotlo (GZ 4), Kranjc o kraškem svetu Kočevskega polja in izrabi njegovih tal (GZ 13). Slava Lipoglavšek Rakovčeva je prispevala tipično mestnogeografsko raziskavo o Trziču (GZ 2). Lovrenčak o raziskavah v Krajni vasi in pomembno fitogeografsko raziskavo o zgornji gozdni meji v Kamniških Alpah (GZ 16). Melik je za 7. številko Geografskega zbornika prispeval znano regionalnogeografsko raziskavo z naslovom Bovec in Bovško. Milan Natek je pisal o Gomilskem, tipični hmeljarski vasi v Savinjski dolini (GZ 7) in Podkornu (GZ 8). O družbenogeografskem razvoju Zgornjega Dravskega polja (GZ 11) in kolonizaciji Slovencev v Banatu (GZ 8) je pisal Mirko Pak. Monografijo vasi Soča in njene okolice je napisal Janez Planina (GZ 2). O gospodarski geografski Goriških Brd je v isti številki Geografskega zbornika objavljena razprava, ki jo je prispeval Igor Vrišer, na isto temo je v 10. Geografskem zborniku razprava o Kozjanskem (Marjan Žagar).

Doslej je bilo v Geografskih zbornikih objavljenih 9 razprav, ki smo jih uvrstili po vsebini med razno, tako je Gams pisal (GZ 14) o zgornji gozdni meji na jugovzhodnem Koroškem, Grad in Nosan sta pisala o geologiji Kozjanskega in Voglajnske pokrajine z Zgornjim Sotelskem. Milko Kos je pisal (GZ 9) o gospodarski preteklosti Bovškega, Roman Savnik o problemih piranskih solin (GZ 9) in Marjan Žagar o značilnostih cestnega prometa v Sloveniji. (GZ 10).

Geografski zborniki so že tradicionalno, navkljub svoji siyomodri naslovnici, bogato opremljeni s številnimi fotografijami in drugimi grafičnimi prilogami. Posebej izstopajo številne tematske geografske karte, od katerih so mnoge izdelane tudi v več barvah. Spočetka je izdelovanje teh kart vodil kartograf Vilko Finžgar, ki ga je s številnimi izjemnimi dosežki nasledil Marko Žerovnik, katerih prizadevanja nadaljuje Milan Orožen Adamič. Brez dvoma lahko trdimo, da je ni slovenske geografske publikacije, ki bi se lahko merila s kvaliteto in bogastvom vsebine tematskih kart, objavljenih v Geografskih zbornikih.

V tem pregledu vsebine dosedanjih števil Geografskega zbornika smo navedli le nekaj avtorjev in naslovov njihovih razprav. Upamo, da smo s tem uspeli prikazati poglobitve problemske skupine razprav in pestrost dosedanje vsebine. Nekatere starejše številke Geografskih zbornikov lahko še vedno dobite za simbolično ceno. Pregled vsebine vseh dosedanjih, tudi še neobjavljenih razprav do vključno 1981. leta, ki jih je opravil Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, je razviden iz ciklostirane publikacije inštituta, ki je prav tako še vedno na razpolago.